

Agnieszka Sobiech

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Studium Prawa
a.sobiech@ue.poznan.pl

OGRANICZANIE MOBILNOŚCI SPÓŁEK W ORZECZNICTWIE EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI¹

Streszczenie: Przedmiotem opracowania jest przedstawienie problemu transgranicznego przenoszenia spółek w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Swoboda przedsiębiorczości wyrażona w art. 49 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej gwarantuje prawo do prowadzenia działalności na obszarze Unii Europejskiej nie tylko poprzez spółki zależne, oddziały czy przedstawicielstwa, ale również bezpośrednio w drodze przeniesienia siedziby do innego państwa członkowskiego. Wobec braku prawa wtórnego regulującego procedurę transgranicznego przeniesienia siedziby spółki kluczowe znaczenie w wyznaczeniu swobody migracji spółek mają orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości UE.

Słowa kluczowe: swoboda przedsiębiorczości, przeniesienie siedziby spółki.

Klasyfikacja JEL: K 22, K 23, K 33.

RESTRICTIONS TO THE MOBILITY OF COMPANIES IN THE CASE-LAW OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION

Abstract: The subject of this study is the problem of the cross-border mobility of companies in the case-law of the Court of Justice of the European Union. Freedom of establishment, expressed in Article 49 of the Treaty on the Functioning of the European Union, guarantees the right to carry out activities in the area of the European Union; not only through subsidiaries, branches, or representative offices, but also directly by moving the headquarters to another Member State. In the absence

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/D/HS5/02294.

of secondary legislation governing the procedures for the cross-border relocation of companies, the rulings of the European Court of Justice are of key importance in determining the free migration of companies.

Keywords: freedom of establishment, cross-border relocation of registered office and/or headquarters.

Wstęp

Postępująca integracja europejska ułatwia przedsiębiorcom dostęp do rynków poszczególnych państw. Wobec konkurencji systemów prawnych państw członkowskich powstają możliwości wyboru miejsca prowadzenia działalności na obszarze Unii Europejskiej. O ile w przypadku przedsiębiorców – osób fizycznych nie ma w zasadzie przeszkód w lokowaniu działalności w państwach członkowskich oraz przenoszeniu centrum swych interesów biznesowych, o tyle w odniesieniu do spółek handlowych kwestia możliwości transgranicznego przenoszenia siedziby nie została jednoznacznie rozwiązana. Mobilność spółek może się odbywać w różnoraki sposób, poprzez: przeniesienie siedziby za granicę z zachowaniem dotychczasowej przynależności [Napierała 2009, s. 430], transgraniczne przekształcenie spółki polegające na zmianie jej formy prawnej z obowiązującej w ramach systemu prawnego jednego państwa w formę funkcjonującą w systemie prawa państwa „przyjmującego” [Karczyński 2011, s. 43; Kołodziej 2014, s. 20] bądź w drodze transgranicznej restrukturyzacji, między innymi w formie fuzji, podziału lub przekształcenia spółek [Napierała 2013, s. 8]. Pierwsze rozwiązanie, najprostsze, w praktyce bywa niemożliwe lub bardzo utrudnione ze względu na regulacje obowiązujące w państwie emigracji skutkujące likwidacją spółki w przypadku podjęcia uchwały o przeniesieniu siedziby za granicę. Podobnie, dla skuteczności przekształcenia transgranicznego, zarówno państwo opuszczane przez spółkę, jak i państwo przyjmujące powinno określać zasady takiej restrukturyzacji, aby spółka traktowana była jako przekształcona na gruncie prawa obu tych państw [Szydło 2008]. Zarówno w pierwszym, jak i w drugim przypadku brak odpowiednich regulacji stanowi poważną barierę w możliwości swobodnego „osiedlania” się spółek. Trzeci sposób, restrukturyzacja, przyjmuje najczęściej formę fuzji spółki, która polega na połączeniu spółki posiadającej swą siedzibę w jednym z państw członkowskich ze spółką utworzoną w innym państwie. Ostatnie rozwiązanie, najbardziej skomplikowane, zostało uregulowane Dyrektywą 2005/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 roku w sprawie

transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych. W rezultacie przeniesienie spółki za granicę w drodze transgranicznej fuzji jest obarczone najmniejszym ryzykiem prawnym.

Od wielu lat toczą się prace nad wprowadzeniem norm wtórnego prawa wspólnotowego określających jednolite zasady migracji spółek [Ciszewski i Kropka 2012, s. 18 i n.]. Pomimo opracowania projektu Czternastej dyrektywy regulującej problem transgranicznego przenoszenia siedziby [Proposal for a 14th Company Law Directive] do dziś jej nie przyjęto. W obliczu braku aktu normatywnego regulującego procedury przenoszenia spółek, szczególne znaczenie mają orzeczenia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS). W niniejszym opracowaniu przedstawiono orzecznictwo Trybunału w zakresie transgranicznej mobilności spółek².

1. Swoboda przedsiębiorczości i jej ograniczenia

Prawo do swobodnej migracji spółek na obszarze Unii Europejskiej wynika z zagwarantowanej w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) swobody przedsiębiorczości. Z art. 49 tego Traktatu (dawny artykuł 43 TWE) wynika, że „ograniczenia swobody przedsiębiorczości obywateli jednego państwa członkowskiego na terytorium innego państwa członkowskiego są zakazane”. Obywatele państw członkowskich mogą korzystać ze swobody traktatowej w ten sposób, że podejmują działalność w którymkolwiek z państw i są traktowani tak jak obywatele tego państwa. Osoba fizyczna może zmieniać miejsce prowadzenia działalności bez konieczności zmiany swego obywatelstwa. Może rozszerzać swą działalność poprzez przeniesienie centrum swej aktywności za granicę i pozostawienie dotychczasowej w formie zakładu. Na mocy art. 54 TFUE (wcześniej art. 48 TWE) „spółki założone zgodnie z ustawodawstwem państwa członkowskiego i mające swoją statutową siedzibę, zarząd lub główne przedsiębiorstwo wewnątrz Wspólnoty są traktowane jak osoby fizyczne”.

Wobec takich postanowień Traktatu należałoby uznać, że spółki korzystają ze swobody przedsiębiorczości w takim samym zakresie jak osoby fizyczne [Lowry 2004, s. 331]. Jednak urzeczywistnienie tej zasady w praktyce rodzi wiele problemów. O ile „natura” osoby fizycznej pozostaje niezmienna, o tyle w przypadku spółek mamy do czynienia z podmiotami wykreowanymi w sposób określony normami prawa poszczególnych państw. Z tego względu

² W artykule przytoczono sentencje i uzasadnienia dostępne w polskiej wersji językowej.

pojawiają się wątpliwości, czy spółka może swobodnie się przenosić za granicę bez konieczności zmiany swej przynależności (statutu prawnego) i dostosowania formy prawnej do prawa państwa, na obszarze którego spółka się „osiedliła”. W przypadku spółek problem transgranicznej zmiany siedziby wydaje się poważniejszy, ponieważ wymaga zabezpieczenia interesów osób bezpośrednio zaangażowanych w jej działalność (wspólników, pracowników czy wierzycieli). Ze względu na ogólny charakter swobody przedsiębiorczości i wiele restrykcji wynikających z krajowych porządków prawnych dotyczących możliwości przeniesienia siedziby spółki za granicę, spółki mogły korzystać bez ograniczeń z wtórnej swobody przedsiębiorczości polegającej na tworzeniu filii, oddziałów czy przedstawicielstw na obszarze UE [Opalski 2009, s. 14]. Trybunał Sprawiedliwości UE w swych precedensowych wyrokach wyznacza zakres swobodnej migracji spółek na obszarze państw członkowskich [Mörsdorf 2012, s. 629], określając kierunki reformowania i unowocześniania rozwiązań krajowych państw członkowskich.

2. Ograniczenia swobody migracji spółek

Pierwsze z ważnych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości UE dotyczących transgranicznego przeniesienia siedziby spółki zapadło w sprawie *Daily Mail* w dniu 27 września 1988 roku. Angielska spółka *Daily Mail plc* chciała przenieść swój zarząd do Holandii w celu obniżenia obciążeń podatkowych. W obowiązującym wówczas stanie prawnym zgodę na przeniesienie powinien wydać minister finansów. Wobec braku zgody, spółka podniosła, że tego typu restrykcje są ograniczeniem swobody przedsiębiorczości wyrażonej w Traktacie. Trybunał w swym wyroku zaprezentował dość zachowawcze stanowisko. Podniósł, iż spółki są twórcami prawa krajowego, istnieją wyłącznie z mocy przepisów prawa krajowego, które determinują ich powstanie i funkcjonowanie. Państwa członkowskie, w opinii Trybunału, mają prawo do wprowadzania na gruncie prawa krajowego ograniczeń dotyczących przeniesienia siedziby spółki. Co do swobody w zakresie migracji spółek, Trybunał stwierdził, że swoboda przedsiębiorczości nie odnosi się do kwestii przeniesienia siedziby rejestrowej lub rzeczywistej siedziby spółki do innego państwa członkowskiego, a spółki mogą korzystać z wtórnej swobody przedsiębiorczości.

Kolejnym ważnym judykatem było rozstrzygnięcie w sprawie *Centros* z dnia 9 marca 1999 roku. Sprawa dotyczyła możliwości lokowania spółek w państwie członkowskim wybranym ze względu na mniejsze wymagania kapitałowe (Wielka Brytania), w sytuacji gdy zasadnicza działalność

spółki miała się odbywać w innym państwie (w Danii) za pośrednictwem jej oddziału. Trybunał odmówił słuszności argumentacji strony duńskiej, że rejestracja spółki w Wielkiej Brytanii była obejściem prawa duńskiego w zakresie wymogów kapitałowych, podnosząc, że przedsiębiorcy, kierując się zasadą swobody przedsiębiorczości, dokonali wyboru miejsca utworzenia spółki. W opinii Trybunału nie doszło do obejścia prawa, gdyż celem swobody przedsiębiorczości jest możliwość wyboru takiego miejsca na działalność, które gwarantuje najmniejsze ograniczenia. Tym samym Trybunał opowiedział się za swobodą wyboru miejsca zakładania spółek, co skutkować będzie konkurencją pomiędzy poszczególnymi systemami prawa handlowego.

W wyroku z dnia 5 listopada 2002 roku w sprawie *Überseering* Trybunał Sprawiedliwości zajął się problemem uznania podmiotowości spółki utworzonej w jednym państwie członkowskim przez organy innego państwa. W rozstrzygnięciu sprawy Trybunał stwierdził, że artykuły 43 WE i 48 WE wykluczają, aby państwo odmówiło spółce zdolności prawnej, a w konsekwencji zdolności sądowej przed jego sądami krajowymi dla potrzeb dochodzenia jej praw wynikających z umowy zawartej ze spółką mającą siedzibę w tymże państwie. W opinii Sądu, w przypadku gdy spółka utworzona zgodnie z ustawodawstwem jednego państwa członkowskiego, na terytorium którego posiada swoją siedzibę statutową, korzysta ze swobody działalności gospodarczej w innym państwie członkowskim, art. 43 WE i 48 WE nakładają na to państwo wymóg uznania zdolności prawnej, a w konsekwencji zdolności sądowej, jaką spółka ta posiada na mocy prawa państwa, w którym została utworzona. Państwo imigracji nie może odmówić spółce prawa osiedlenia się na swym terytorium, powinno uznać podmiotowość spółki nadaną przez prawo miejsca jej utworzenia [Opalski 2009, s.14].

Bardziej liberalne podejście Trybunał zaprezentował w wyroku w sprawie *Inspire Art* z dnia 30 września 2003 roku. Tym razem spór dotyczył problemu stosowania ograniczeń wobec spółki w państwie przyjmującym. Sprawa dotyczyła angielskiej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Spółka podjęła działalność gospodarczą jedynie w Holandii, poprzez oddział zgłoszony do rejestru Izby Handlowej w Amsterdamie. Izba uznała, że *Inspire Art* w świetle prawa holenderskiego stanowi formalnie zagraniczną spółkę (*fbv*) i wzmianka tej treści powinna być umieszczona w rejestrze. Uznanie *Inspire Art Ltd* za formalnie zagraniczną spółkę pociągnęłoby za sobą dalsze konsekwencje wynikające z *Wet op de Formeel Buitenlandse Vennootschappen* (ustawy o formalnie zagranicznych spółkach, dalej *WFBV*). Zgodnie z jej treścią, *fbv* to spółka kapitałowa prowadząca działalność całkowicie lub niemal całkowicie w Holandii i nieposiadająca żadnych faktycznych

powiązań z krajem miejsca utworzenia. Spółki podlegające WFBV podlegały obowiązkowi dotyczącemu ujawnienia dodatkowych danych w rejestrze, przygotowywania dodatkowej rocznej dokumentacji oraz posiadania kapitału zakładowego równego co najmniej minimum wymaganemu od spółek holenderskich. Niewypełnienie powyższych obowiązków mogło skutkować solidarną odpowiedzialnością zarządu za zobowiązania spółki. Inspire Art zarzuciła WFBV sprzeczność z prawem wspólnotowym, w szczególności ze swobodą działalności gospodarczej. W swym rozstrzygnięciu Trybunał stwierdził jednoznacznie, że wszystkie narodowe środki ograniczające przeniesienie spółki do innego państwa, wprowadzane przez państwo przeznaczenia, łamią art. 43 i 48 TWE i dlatego są zabronione. Zakres obowiązków spółki działającej poprzez oddział został określony w postanowieniach Jedenastej dyrektywy nr 89/666/EWG z dnia 21 grudnia 1989 roku dotyczącej ogłaszania danych o oddziałach utworzonych w państwie członkowskim przez pewne typy spółek podlegające prawu innego państwa.

Kolejnym problemem rozstrzyganym przez Trybunał w wyroku z dnia 13 grudnia 2005 roku w sprawie SEVIC była odmowa transgranicznej fuzji spółek z powodu braku odpowiednich regulacji w prawie państw członkowskich. Sąd niemiecki (Amtsgericht Neuwed) oddalił wniosek o dokonanie wpisu połączenia SEVIC Systems AG – spółki niemieckiej i Security Vision Concept SA – spółki z siedzibą w Luksemburgu, do krajowego rejestru handlowego na podstawie przepisu niemieckiej ustawy w sprawie przekształceń spółek przewidującego wyłącznie łączenie się spółek mających siedzibę w Niemczech. W opinii wyrażonej przez Trybunał transgraniczne połączenia spółek, tak jak inne przekształcenia spółek, wynikają z potrzeby współpracy i konsolidacji spółek mających siedziby w różnych państwach członkowskich. Są one szczególnym sposobem korzystania ze swobody przedsiębiorczości, istotnym dla prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, i należą zatem do działań gospodarczych, w odniesieniu do których państwa członkowskie są obowiązane przestrzegać swobodę przedsiębiorczości przewidzianą w art. 43 WE. Odmowa wpisu połączenia przez sąd niemiecki uznana została za naruszenie swobody przedsiębiorczości.

Wyrok w sprawie Cadbury Schweppes z dnia 12 września 2006 roku rozstrzygał kwestię możliwości utworzenia spółki w jednym z państw członkowskich wyłącznie w celu „skorzystania” z możliwości stosowania korzystniejszych regulacji podatkowych. Trybunał zajmował się ustaleniem zgodności z przepisami wspólnotowymi brytyjskich przepisów umożliwiających władzom podatkowym stosowanie brytyjskiej stawki podatkowej do dochodów osiągniętych przez zagraniczne spółki zależne (*Controlled Foreign*

Company). W dalszej części orzeczenia wskazano, że konieczność zapobieżenia zmniejszeniu wpływów z podatków nie należy do nadrzędnych względów interesu ogólnego, mogących uzasadnić ograniczenie przyznanych swobód. Usprawiedliwieniem dla wprowadzenia środka krajowego ograniczającego swobodę przedsiębiorczości może być zwalczanie praktyk stanowiących nadużycie, jeżeli dotyczy on czysto sztucznych struktur, w oderwaniu od przyczyn ekonomicznych, których celem jest uniknięcie stosowania przepisów danego państwa członkowskiego, a w szczególności uniknięcie podatku należnego z tytułu dochodu osiągniętego z działalności na terytorium krajowym.

Judykatem mającym stanowić przełom w wyznaczeniu swobody migracji spółek był wyrok wydany w dniu 16 grudnia 2008 r. w sprawie *Cartesio*. Stan faktyczny sprawy przedstawiał się następująco: *Cartesio Oktato es Szolgaltato Bt.*, spółka komandytowa założona zgodnie z przepisami prawa węgierskiego, złożyła dnia 11 listopada 2005 roku w węgierskim sądzie rejestrowym wniosek o wpis przeniesienia jej siedziby do Włoch i wynikającej z tego zmiany jej danych dotyczących siedziby w rejestrze handlowym. Sąd odmówił wpisu, wskazując na to, że węgierskie przepisy nie zezwalają spółkom na przeniesienie za granicę. W sprawie *Cartesio* kwestią zasadniczą było rozróżnienie między emigracją „prostą” a emigracją połączoną z przekształceniem w spółkę innego państwa członkowskiego [Valk 2010, s.151]. W tej sprawie spółka miała zamiar przeniesienia siedziby do Włoch, pozostając nadal spółką prawa węgierskiego. Wyrok Trybunału nie sprostął oczekiwaniom liberalnej części doktryny oczekującej „uwolnienia” spółek. Wskazano, że w obecnym stanie prawa wspólnotowego art. 43 WE i 48 WE należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego uniemożliwiającym spółce utworzonej na mocy prawa krajowego tego państwa członkowskiego, by przeniosła swoją siedzibę do innego państwa członkowskiego, zachowując przy tym status spółki podlegającej prawu krajowemu państwa członkowskiego, zgodnie z którego prawem została ona utworzona. Państwo członkowskie ma prawo określenia zarówno kryterium powiązania, wymaganego od spółki po to, by mogła ona zostać uznana za spółkę utworzoną zgodnie z jego prawem krajowym i w związku z tym mogącą cieszyć się swobodą przedsiębiorczości, jak również kryterium wymaganego do utrzymania tego statusu w przyszłości. W ramach tego uprawnienia mieści się możliwość, by to państwo członkowskie nie zgodziło się na zachowanie tego statusu przez spółkę podlegającą jego prawu krajowemu, jeżeli zamierza ona zreorganizować się w innym państwie członkowskim w taki sposób, by przenieść swoją siedzibę

na jego terytorium, zrywając w ten sposób powiązanie przewidziane w prawie krajowym państwa członkowskiego, na podstawie prawa którego została utworzona. Prawo do transgranicznego przeniesienia spółki za granicę z zachowaniem jej przynależności do systemu prawnego państwa utworzenia spółki zależy od zasad obowiązujących w państwie „pochodzenia” [Korom i Metzinger 2009, s. 148].

W sentencji orzeczenia w sprawie National Grid Indus BV z dnia 16 grudnia 2011 roku Trybunał stwierdził, że spółka utworzona zgodnie z prawem jednego państwa członkowskiego, która przenosi siedzibę faktycznego zarządu do innego państwa członkowskiego, przy czym to przeniesienie siedziby nie narusza jej statusu spółki pierwszego państwa członkowskiego, może powołać się na art. 49 TFUE w celu zakwestionowania zgodności z prawem opodatkowania nałożonego na nią przez pierwsze państwo członkowskie z tytułu tego przeniesienia siedziby. W tym przypadku National Grid Indus, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością utworzona zgodnie z prawem niderlandzkim, do dnia 15 grudnia 2000 roku miała siedzibę faktycznego zarządu w Niderlandach. Spółka ta od dnia 10 czerwca 1996 roku była wierzycielem kwoty 33 113 000 GBP od National Grid Company plc, spółki z siedzibą w Zjednoczonym Królestwie. Po zwycię kursu funta szterlinga w stosunku do guldena holenderskiego z tytułu tej wierzytelności został osiągnięty niezrealizowany zysk. W związku z przeniesieniem siedziby spółki do Wielkiej Brytanii holenderskie organy podatkowe określiły podatek rozliczeniowy od niezrealizowanych zysków (tzw. ukrytych rezerw) istniejących w chwili przeniesienia siedziby tej spółki. W opinii Trybunału za naruszające swobodę przedsiębiorczości należy uznać przepisy krajowe, na mocy których przeniesienie siedziby faktycznego zarządu spółki krajowej do innego państwa członkowskiego powoduje natychmiastowe opodatkowanie niezrealizowanych zysków w sytuacji, gdy zyski takie nie podlegają opodatkowaniu, gdy taka spółka przenosi siedzibę wewnątrz terytorium danego państwa, i zostaną opodatkowane dopiero wtedy, gdy zostaną faktycznie zrealizowane. Różnica tkwi w traktowaniu w zakresie opodatkowania zysków, co może zniechęcić spółkę prawa krajowego do dokonania przeniesienia siedziby do innego państwa członkowskiego.

Wcześniej Trybunał wypowiadał się co do możliwości nałożenia podatków od niezrealizowanych zysków przy przeniesieniu działalności za granicę w sprawie Lasteyrie du Saillant, rozstrzyganej w 2004 roku. Wówczas ETS dostrzegł, że nałożone przez władze francuskie zobowiązanie podatkowe wpływa ograniczająco na stosowanie zasady swobody przedsiębiorczości. Przepis ten działa zniechęcająco na podatników chcących założyć przedsiębiorstwo

w innym państwie członkowskim, gdyż przez sam fakt przeniesienia swej siedziby poza granice państwa macierzystego zostają zobowiązani do zapłacenia podatku od dochodu, którego jeszcze nie zrealizowali, co sprowadza się do zróżnicowanego traktowania w stosunku do tych osób, które nie przenoszą swej siedziby. Zdaniem ETS tego typu ograniczenie swobody przedsiębiorczości może być wprowadzone jedynie ze względu na ważny interes publiczny i tylko wtedy, gdy nie będzie sprzeczne z Traktatem. Ograniczenie to musi być również proporcjonalne do osiąganego celu. W analizowanym stanie faktycznym ETS doszedł do konkluzji, że to wyłączenie nie może być zastosowane, gdyż nie została wypełniona przesłanka proporcjonalności. Rozstrzygnięcie Trybunału nie oznacza, że państwo członkowskie nie może wprowadzać żadnych ograniczeń w przypadku transgranicznej zmiany siedziby przez spółki. Trybunał wskazał, podobnie jak w sprawie *Daily Mail*, że spółki są tworzone zgodnie z konkretnym prawem krajowym państwa członkowskiego, dzięki czemu korzystają ze swobody przedsiębiorczości na obszarze Unii i to prawo krajowe może wprowadzać ograniczenia w zakresie przenoszenia siedziby i wskazać warunki, na których spółka utrzymuje osobowość prawną. Uprawnienie to w żaden sposób nie oznacza, że zasady traktatu dotyczące swobody przedsiębiorczości nie mają zastosowania do przepisów krajowych w dziedzinie utworzenia i rozwiązania spółek.

W wyroku z dnia 12 lipca 2012 roku w sprawie *VALE* Trybunał rozstrzygał w kwestii możliwości transgranicznego przeniesienia spółki i przekształcenia w spółkę krajową innego państwa członkowskiego. W dniu 3 lutego 2006 roku *VALE Construzioni* wniosła o wykreślenie jej wpisu z rejestru w Rzymie, wskazując że zamierza przenieść siedzibę na Węgry i kontynuować tam działalność, zaprzestając jednocześnie jej prowadzenia we Włoszech. Zgodnie z tym wnioskiem, rzymskie organy rejestrowe dokonały wykreślenia spółki. Spółka po dostosowaniu do wymagań prawa węgierskiego złożyła wniosek o wpis do rejestru na Węgrzech. Sąd węgierski uznał jednak, że spółka utworzona i zarejestrowana we Włoszech nie może, na podstawie właściwych przepisów węgierskiego prawa spółek, przenieść siedziby na Węgry ani nie może domagać się wpisu we wnioskowanej formie do rejestru spółek. Trybunał uznał, że art. 49 TFUE i 54 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które, przewidując możliwość przekształcenia w odniesieniu do spółek prawa krajowego, zakazuje co do zasady przekształcenia spółki utworzonej na podstawie prawa innego państwa członkowskiego w spółkę prawa krajowego poprzez ponowne jej utworzenie. Państwa członkowskie nie mogą odmówić przekształcanej spółce rejestracji, gdyż spółka korzysta

ze swobody wynikającej z prawa pierwotnego. W świetle takiego stanowiska brak regulacji w prawie wtórnym, jak i krajowym (np. polskim), nie stanowi usprawiedliwienia odmowy wpisu do rejestru spółki, która powstała w wyniku transgranicznego przekształcenia [Oplustil 2012, s. 56].

Podsumowanie

Rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości UE dotyczyły różnych aspektów swobody przedsiębiorczości. Wobec braku szczegółowych regulacji w prawie wspólnotowym wyznaczają granicę możliwości ograniczania mobilności spółek przez systemy prawne państw członkowskich. Jak wskazano na wstępie, spółki mogą wybrać różne sposoby na transgraniczne przeniesienie centrum swej aktywności. W zakresie przeniesienia siedziby spółki za granicę przy zachowaniu jej dotychczasowego statutu personalnego Trybunał w wyrokach w sprawach *Daily Mail* i *Cartesio* dopuszczał istnienie ograniczeń w prawie pochodzenia spółki co do możliwości przeniesienia siedziby za granicę z zachowaniem dotychczasowej przynależności. Jednak z judykatów w sprawach *National Grid* czy *Cadbury Schweppes* wynika, że ograniczenia, na przykład w prawie podatkowym, muszą być uzasadnione nadrzędnymi wymogami interesu ogólnego, takimi jak ochrona interesów wierzycieli, akcjonariuszy mniejszościowych i pracowników, czy zachowaniem skuteczności kontroli podatkowej oraz uczciwości transakcji handlowych. Przy tym środek stanowiący ograniczenie swobody przedsiębiorczości powinien być właściwy dla zapewnienia realizacji przyjętego celu i nie wykraczać poza to, co niezbędne dla jego osiągnięcia. Państwo imigracji ma obowiązek uznania podmiotowości spółki utworzonej w innym państwie członkowskim (*casus Überseering*). W sytuacji gdy przeniesienie spółki wiąże się z jej przekształceniem państwo przyjmujące nie może odmówić „przyjęcia” spółki na przykład z powodu braku odpowiednich regulacji (sprawa *VALE*). Podobnie w przypadku zdarzeń restrukturyzacyjnych, np. transgranicznych fuzji, które zostały również uznane za realizację swobody przedsiębiorczości. Trybunał w swych precedensowych orzeczeniach opowiedział się za dość liberalną, prowspólnotową wykładnią swobody przedsiębiorczości w zakresie migracji spółek. Stanowi ona niewątpliwie wyzwanie dla ustawodawstw krajowych. Niezbędne jest określenie reguł transgranicznego „osiedlania się” spółek na gruncie prawa wspólnotowego, gdyż samo wprowadzanie odpowiednich przepisów na poziomie prawa krajowego nie gwarantuje bezpieczeństwa prawnego dla tego typu działań.

Bibliografia

Literatura

- Ciszewski, J., Kopka, K.R., 2012, *Transgraniczna inkorporacja w europejskim prawie spółek*, Państwo i Prawo, nr 6.
- Karczyński, Ł., 2011, *Transgraniczne przekształcenie spółki*, Przegląd Prawa Handlowego, nr 12.
- Kołodziej, T., 2014, *Transgraniczne przekształcenie spółki w prawie polskim na tle wyroku w sprawie VALE (cz.I)*, Europejski Przegląd Sądowy, nr 2.
- Korom, V., Metzinger, P., 2009, *Freedom of Establishment for Companies: The European Court of Justice Confirms and Refines Its Daily Mail Decision in the Cartesio Case*, European Company and Financial Law Review, no. 1.
- Lowry, J., 2004, *Eliminating Obstacles to Freedom of Establishment: The Competitive Edge of UK Company Law*, Cambridge Law Journal, vol. 63, no. 2.
- Mörsdorf, O., 2012, *The Legal Mobility of Companies within the European Union through Cross-border Conversion*, Common Market Law Review, April.
- Napierała J., 2009, *Transgraniczne przeniesienie siedziby spółki w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Cartesio*, Kwartalnik Prawa Prywatnego, z. 2.
- Napierała, J., 2013, *Przekształcenie spółki zagranicznej w spółkę krajową w świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie VALE*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, z. 1.
- Opalski, A., 2009, *Kierunki ewolucji europejskiego prawa spółek a polskie prawo spółek*, Przegląd Prawa Handlowego, nr 11.
- Oplustil, K., 2012, *Transgraniczne przekształcenie spółki*, Monitor Prawa Handlowego, nr 4.
- Szydło, M., 2008, *Przeniesienie siedziby spółki kapitałowej za granicę*, Rejent 2008, nr 7-8, s. 130.
- Valk, O., 2010, *C-210/06 Cartesio. Increasing Corporate Mobility through Outbound Establishment*, Utrecht Law Review, vol. 6, iss. 1.

Akty prawne

- Dyrektywa 2005/56/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie transgranicznego łączenia się spółek kapitałowych, Dz.U. UE L 310 z dnia 25 listopada 2005 r.
- Proposal for a 14th Company Law Directive on the cross-border transfer of the registered office of limited companies, http://europa.eu.int/comm/internal_market/company/seat-transfer/index_en.htm.
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w wersji skonsolidowanej z 2012 r., <http://eurlex.europa.eu>.

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości UE

Wyrok z dnia 27 września 1988 r. w sprawie 81/87 Daily Mail, Zb. Orz., s. 5483.

Wyrok z dnia 9 marca 1999 r. w sprawie C-212/97 Centros, Zb. Orz., s. I-1459.

Wyrok z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie C-208/00 Überseering, Zb. Orz., s. I-9919.

Wyrok z dnia 30 września 2003 r. w sprawie C-167/01 Inspire Art, Zb. Orz., s. I-10155.

Wyrok z dnia 11 marca 2004 r. w sprawie C-9/02 De Lasteyrie du Saillan, Zb. Orz. s. I2409

Wyrok z dnia 13 grudnia 2005 r. w sprawie C-411/03 SEVIC Systems, Zb. Orz., s. I-10805.

Wyrok z dnia 12 września 2006 r. w sprawie C-196/04 Cadbury Schweppes, Zb. Orz., s. I-7995.

Wyrok z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie C-210/06, Cartesio, Zb. Orz., s. I-9641.

Wyrok z dnia 29 listopada 2011 r. w sprawie C-371/10, National Grid Indus BV.

Wyrok z dnia 12 lipca 2012 r. w sprawie C-378/10, VALE.